

KULAK EĞİTİMİNDE KROMATİZM

CHROMATISM IN EAR TRAINING

Furkan Özyazıcı*

Geliş Tarihi: 19.09.2019
(Received)

Kabul Tarihi: 04.10.2019
(Accepted)

Öz: Müzik eğitimine başlamadan önceki evrelerden biri olan kulak eğitiminde, her yaşta insanın kulak eğitimini bir süre de olsa alması gerektiği düşünüldüğünden dolayı, bu çalışmada eğitim için kromatik dizilimlerin kullanımı hakkında bilgi verilmiştir. Tek sestem başlayarak sırası ile iki, üç ve dört ses üzerinde şemalar üzerinde nasıl çalışmak gerektiğinin anlatıldığı, aynı zamanda çalışmaya ek olarak, ses hafızasının gelişimi için nasıl bir çalışma izleneceği de çalışmaya kısaca eklenmiştir. Müzisyenlerin ortak önem verdikleri konulardan biri olan entonasyonun, öncelikle küçük yaşta kulak eğitimi ile geliştiği bilinmektedir. Günümüzde dünya üzerinde birçok müzik eğitimi veren eğitim kurumlarında solfej ve çalgı derslerinden önce kulak eğitimi verildiği bilinmektedir. Kulak eğitimi aynı zamanda deşifrenin gelişmesine, perdesiz ve nefesli çalgılarda entonasyon temizliğine de yardımcı olmaktadır. Belirli bir süre ihtiyacı duyulan bu eğitimde, kişinin yaşı ne olursa olsun çalgı derslerine başlamadan önce bir süre bu eğitimden belirli kurallar oluşturularak geçmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kulak Eğitimi, Kromatizm, Solfej

Abstract: Before the musical education, all candidates must be take study on ear training. In that article, try to explained how to study on chromatic scales in that education style, one voice to four voice. This chromatic ear training technic is try to explaing with different examples in that study. Expecially all musicians think that training system important on the instruments intonation problems. Intonation problems start at young age and without eartraining, players have a big problems in the future. In the modern times, music education centers give ear training education first. After this education, candidates will be good at sight-reading and instrument playing. Infact, Professional musicians think on that training must be taken from the starting to instrument playing. Also all music student candidates need a good intonation on their instrument and a good solfege and this materials start with good ear training. Infact, brass, woodwind and string instrument players must know the notes voices because they haven't got keyboard on their instruments.

Key Words: Ear Training, Chromatism, Solfege

---

* Araş. Gör. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Piyano Sanat Dalı,
fozyazici@istanbul.edu.tr

1.GİRİŞ

Kulak eğitiminde öncelikle öğrencinin algı sistemine bakılması gerektiği düşünülmektedir. Dünya’da müzik eğitimini profesyonel ya da hobi bakımından veren tüm kurum ve kuruluşlar öncelikle kulak eğitime kendi sistemleri doğrultusunda öncelik vermektedir. Eğitim almak isteyen öğrenci adayının ses alanına bakılmadan önce duyma ve algı oranına bakılması gerekmektedir. Kulakların ve zihnin aynı anda kullanıldığı bu eğitim sisteminde öğrenci bir miktar başarı göstermesi durumunda kulak eğitime alınabilir. Fakat aksi durumlarda öğrenci adayının ailesine öğrencinin durumu açıkça söylenmelidir. Aynı zamanda kulak eğitimi verilirken çeşitli metotların da kullanıldığı bilinmektedir. Bu çalışmada açıklanmak istenen kromatik dizi eğitim metodu bu eğitim tekniklerinden birisidir. Çalışmaya ek olarak ritim ve melodi egzersizleri de eklenmiş ve öneriler sunulmuştur.

“Kulak eğitimi aynı zamanda konservatuar ile sınırlandırılmamalı, kesinlikle genel olarak düşünülmelidir. Aynı zamanda kulak eğitimi dünyadan ayrı bir şey gibi düşünülmemeli onunla bir olarak algılanmalıdır.”¹

2. KULAK EĞİTİMİNE BAŞLAMAK

“Müziği duyarız fakat çalan notaların ne olduğunu veya aralıkları duyamayız. Bu sebeple müziğin sadece tınısal olarak bizlere iyi ya da kötü olduğuna tınısına bakarak karar veririz. Fakat profesyonel müzisyen olmak istiyorsak öncelikle bir bilim insanı gibi mikroskop ile en ince detaydan başlamamız gerekir.”²

Öncelikle öğrenci adayının başlamaya uygun olduğu anlaşıldıktan sonra, alacağı eğitimden bir miktar bahsedilmesi gerekmektedir. Eğitimin amacından ve faydalarından bahsedilen öğrencinin yaşı göz önüne alınarak bu konuşmanın yapılması tavsiye edilir. İlk başlangıçta ağır bir şekilde ve gerekirse öğretmenin de kendi sesi ile eşlik etmesi ile birlikte Do – Sol notaları arasında sadece pentatonik (beş ses) olarak uzun sesler ile öğrenci kulak eğitimine alıştırılmalıdır. İlk basit alıştırma örneği aşağıda verilmiştir.

---

¹ Lenny Pietrolata (network article)

<https://music.tutsplus.com/articles/hear-more-basic-ear-training-for-musicians--cms-20629>

² Dave Douglas (network article)

<https://greenleafmusic.com/the-practice-of-ear-training/>

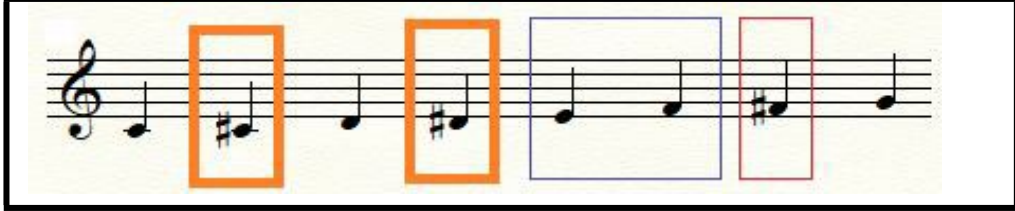
Örnek 1. Do-Sol Dizisi

Yukarıdaki örnekte Do – Sol arası olan sesleri görmekteyiz. Fakat öğrencinin ses durumuna dikkat edilmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir. Yaşı küçük olan bazı öğrencilerin (özellikle erkek öğrenciler) nazal sistemleri ve buna bağlı olarak ses telleri erken gelişmektedir. Bu sebep ile doğrudan öğrencinin kulağının olmadığını düşünülmesi yerine bu pentatonik egzersizin gerekirse birkaç ton aşağı alınarak uygulanması tavsiye edilir. Örnekte Do Majör dizisinin ilk beş notası gösterilmektedir fakat modülasyon (tonalite değişimi) düşünülerek hareket edildiğinde gerekirse Si – Si bemol Majör ya da daha aşağı tonlara kadar inilebilir. Fakat bu çalışma sırasında dikkat edilmesi gereken bir önemli noktada öğrencinin sesleri verme esnasında zorlanıp kasılmalar yaşaması ve buna bağlı olarak sesin hava ile dışarı çıkmasıdır. Bu zorluğun yaşanması durumuna çözüm olarak yapılan araştırmada D.E.Ü. Devlet Konservatuarı Öğretim Görevlisi Anıl ALTINSOY ile yapılan görüşme sonunda bir çözüm önerisi sunulmaktadır;

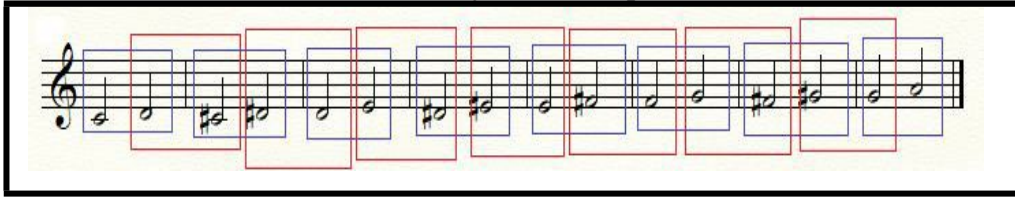
“Öğrencinin sesleri vermesi sırasında oluşabilecek nazal problemlerin ışığında öncelikle eğitim alan çocuğun ailesi ile birebir görüşülüp özel bir rahatsızlığının olup olmadığının öğrenilmesi gerekmektedir. Bilinen herhangi bir rahatsızlığı yok ise o zaman genellikle ses tellerinde yaşa bağlı olarak oluşan uç kısımlardaki ayrıklık için basit ve zahmetsiz bir çözüm yöntemini kullanmaktayız. Bir bardak suyun içerisine kalın bir pipet atılıp içine aralıklarla üflenmesini öneririz. Bardak içerisinde oluşan hava kabarcıkları sayesinde sudaki oksijenin yavaş bir şekilde ses tellerini onarma etkisinden yararlanır. Bu yöntem en azından küçük yaşta öğrenciler için bir miktar çözüm yolu olmaktadır.”

Tek ses eğitimi, bu tip problemlerin yaşanması durumunda da yavaş ve öğrenciyi yormadan da yapılabilir. Özellikle başlangıçta pentatonik dizi bir miktar çalıştırıldıktan sonra, aynı pentatonik dizi üzerinde kromatik eğitime geçilmesi tavsiye edilir. Kulağın alışmış olduğu sesler üzerinde tavsiye edilen teknik aşağıda örnek üzerinde gösterilmiştir.

Örnek 2. Do-Sol Kromatik Dizisi

Bu dizinin çalıştırılmasından sonra öğrencinin boğaz değişim pozisyonuna alışması için bir miktar zaman gerekmektedir. Özellikle Fa ve Fa# geçişi sırasında gırtlak ve geniz pozisyonunun değişimine alışılması için yoğun olmayan fakat zaman isteyen bir çalışma yapılmalıdır. İlk beş nota üzerinde kurulan kromatik egzersiz tamamlandıktan sonra Do – İnce Do sesleri üzerinde bu egzersiz çalışması yapılabilir. Çalışan adayın ince seslerde başlarda zorlanması oldukça sık rastlanan bir durumdur. Başlarda çok zorlanmadan ilerletilmeye çalışılır ve hem kulak hem de boğazın alışması sağlanır. “Öğrenci adayının yaşı göz önüne alınarak kişisel çalışma yapması durumunda zihni fazla yormadan önceleri günde 5 ila 10 dakika arasında bir süre çalışma yapılması gerekir.”³

Tüm gam kromatik olarak çıkıcı ve inici şeklinde çalıştırıldıktan sonra farklı sistemde kromatik diziler ile aynı metodun tekrar edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu metot için örnekler aşağıda açıklamaları ile birlikte verilmiştir. Tek ses çalışmaları sadece kromatik çıkıcı ve inici olmakla sınırlanmamakla birlikte farklı çeşitlendirmeler ile aralık özelliği eklenilerek de çalıştırılmaktadır. Örnek olarak tüm dizi üzerinde öncelikle Do – Re sesleri sırası ile çalındıktan sonra Do# - Re# sesleri ve Re – Mi şeklinde devam edilebilir. Bir önceki çalışmanın da özelliklerini barındırmasından dolayı bu egzersiz aynı zamanda müzikal hafıza için de faydalıdır.

Örnek 3. Tam ve yarım çıkıcı perdeler

Yukarıdaki örnekte, mavi kutular içerisinde tam perdeler ve kırmızı kutular

³ Egemen, Hüseyin, *Sistemik Solfej Öğretimi*, 2. Baskı, Bemol Yayıncılık, İstanbul, 2003, s.23.

içerisinde yarım perdeler görülmektedir. Özellikle çalışmanın akışı takip edildiğinde önce tam perde duyurulmakta, fakat aynı zamanda bu tam perdenin ikinci notası ile bir sonraki ölçünün ilk notası yarım perde inici aralık oluşturmaktadır. Bu sebep ile bir önceki egzersizin tınısının da bu egzersiz içerisinde kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte ölçüler arasında da aynı zamanda ikinci bir kromatik tını oluşmaktadır. Bu egzersiz, öğrencinin duyum derecesini geliştirmek ile birlikte aynı zamanda gırtlak hareketinin de yavaşça açılarak bir sonraki geniş aralıklara hazırlanmasını sağlamaktadır. Do – İnce Do dizisi üzerinde bu çıkıcı egzersiz yapıldıktan sonra aynı şekilde inici olarak da tekrar edilmelidir.

Hem kalın hem de ince sesler üzerinde uzun süreli kalınmasını sağlayan bu egzersiz ile zorlanılan ses aralığı, yavaşça düzelme gösterecektir. İnici egzersiz örneği de aşağıda bir miktar verilmiştir.

Örnek 4. Tam ve yarım inici perdeler

Bu iki egzersiz tipi öğrencinin algısına bağlı olarak 1 ile 4 hafta arasında değişkenlik gösterebilir. Özellikle alışma sürecinin en başı olduğundan dolayı öğrenciye bu egzersizlerin gerekliliği ve ileride ona nasıl yardımcı olacağı yaşı doğrultusunda düşünüerek anlatılmalıdır. Öğr. Gör. Anıl ALTINSOY ile yapılan görüşmede bu durum ile ilgili bazı tavsiyeler alınmıştır.

“Öğrenci özellikle ilk zamanlar bazı sıkılmalar yaşayabilir. Aynı şeylerin tekrarı gibi duyulmasından dolayı öğrencide isteksizlik gözlemlenebilir. Bu gözlemin bir şekilde bertaraf edilebilmesi için öğrencinin hareketleri ve çıkardığı sesler takip edilmelidir. Sıkıldığını anladığımız takdirde, ona çaldığı çalgı ile ilgili sorular sorular çalgı öğretmenin beklentileri ile ilgili bilgi verilmeli, aldığı kulak eğitiminden memnun olduğundan bahsedilmelidir. Etkili olmaması durumunda sesler arasında 10 saniye ya da yaşa göre değişebilen ufak dinlenme süreleri verilebilir. Öğrenci zihinsel açıdan bir süre sonra alışacağından dolayı bu sıkılma süreci zamanla ortadan kalkacak ve yerini odaklanmaya bırakacaktır.”

Başlangıç eğitiminin 7’li aralıklara kadar örnekteki gibi tamamlanmasından sonra artık iki ses eğitimine geçilmesi uygun görülmektedir. Fakat iki ses eğitiminden önce tek ses üzerinde özellikle Tam 4’lü ve Tam 5’li aralıklara mümkün olduğunca eğilmek ve bu aralıklara zaman harcamak gerekmektedir. Ton olarak tek ses üstünde bile olsa Majör ya da minör renkleri barındırmadığından dolayı oldukça parlak bir tınıya sahiptir. Bu duruma eğilim gösterilmemesi durumunda iki ses eğitiminde öğrencinin tam aralıkla karşılaşması sırasında majör

ya da minör aralık kurma eğilimi gelişebilir.

Örnek 5. Majör ve minör 3'lü aralık egzersizleri

The image contains two musical staves. The first staff shows a major triad (C4, E4, G4) and a minor triad (C4, Eb4, Gb4). The second staff shows a major triad (C4, E4, G4) and a minor triad (C4, Eb4, Gb4) with a double sharp on the G note.

Yukarıdaki örnekte Majör ve minör 3'lü aralık egzersiz örnekleri verilmiştir. Bu kulak egzersizi çalışması sırasında genellikle büyük bir problem yaşanmamak ile birlikte ufak entonasyon hataları olabilir.

Örnek 6. Tam 4'lü, artık 4'lü ve tam 5'li aralıklar

The image contains three musical staves. The first staff shows a full 4th (C4, F4) and an augmented 4th (C4, F#4). The second staff shows a full 4th (C4, F4) and an augmented 4th (C4, F#4) with a double sharp on the F note. The third staff shows a full 5th (C4, G4) and a full 5th (C4, G4) with a double sharp on the G note.

Sıradaki örnekte ise Tam 4'lü, Artık 4'lü ve Tam 5'li çalışmaları verilmiştir. Artık 4'lü çalışması sırasında öğrencilerin algılarının oldukça arttığı gözlemlenmiştir. Bunun sebebinin ise tri-tone aralıkların çıkardığı keskin tınısal yapı olduğu düşünülmektedir. Fakat Artık 4'lü aralığın aksine Tam 4'lü ve Tam 5'li aralıkların çalışması sırasında genellikle öğrenciler (özellikle Tam 5'li aralık çalışmalarında) Majör 3'lü vermeyi başarabilirler. Parlak ve boş tınısından dolayı

kulak yanılıgısına düşen öğrencilerin olması durumunda öncelikle seslerin ayrı bir şekilde verilmesi tavsiye edilir. Öğrenciye sesler tanıtıldıktan sonra tekrar aynı seslerin oluşturduğu aralık sesleri aynı anda basılarak öğrenciden tekrar etmesi istenmelidir. Bu egzersiz birkaç kromatik adım sonra tekrardan başa alınarak doğrudan aynı anda basılarak tekrar ettirilmelidir. Çabuk bir şekilde öğrencinin alışma sürecine girmesini sağlamak amacı ile başa dönülmesi gerektiği düşünülmüştür.

İki ses egzersizinin bitirilmesinden sonra son bir tekrar olarak tek ses egzersizleri ile birlikte ardından iki ses egzersizleri yaptırılması gerektiği düşünülmektedir. Özellikle bu tekrarın yapılması öğrencinin hafızasını tazelemeye ve eğitim sürecinin başına alışması açısından gerekli görülmektedir. Yapısal olarak bir ve iki seslerin bitiminden hemen sonra üç ses eğitime başlanılabilir fakat burada öğretmenin, öğrencinin durumunu kontrol ederek bir program yapması gerekmektedir. Eğer öğrenci başarı göstermiş ve sesleri rahatlıkla algılayabiliyorsa, tek sesler ve iki sesler karışık bir şekilde çalıştırılabilir. Bu şekilde öğrencinin algısının hangi seviyede geliştiğinin anlaşılması sağlanabilir.

Öğrenci tek ve iki seslerin karışık sorulmasında (kromatik sistem dışındaki uygulamada) sorun yaşıyorsa, sorunlar tespit edilip tekrardan sorunlu alanların çalıştırılması gerekebilir. Tüm sorunlar ortadan kalktıktan sonra en son olarak kromatik ve diyatonik⁴ iki sesler üzerinde çalışma yapılması gerekmektedir. Tınsal bakımdan çok dar ve disonans⁵ tınlayabilecek olan bu seslerin mümkün olduğunca yavaş bir şekilde çalıştırılması gerekmektedir. Özellikle piyanonun tınısı ile karışmaması için öğrenciden diğer seslere göre daha yüksek bir şekilde söylemesi istenilebilir. Kromatik çift seslerde öğrencilerin daha çekingen davrandığı incelenip ortaya çıkarıldığından dolayı durumun öğrenciye sözlü olarak aktarılması gerekmektedir.

“Özellikle iki seslerin en zorları olan diyatonik ve kromatik yarım perdelerde öğrenci veremeyince kısık sesle çıkarmaya çalışır. Aslında perspektif açıdan bakıldığında bu durumun altında öğretmenin karşısında başarılı olamayacağı korkusu vardır. Bu durumun aslında öyle olmadığı bu perdeler üzerindeki sesleri çalışmadan önce öğrenciye yaşı ne olursa olsun anlatılmalı, çekinecek bir şeyin olmadığı ve zamanla gelişebileceği aktarılmalıdır. Sonuçta geniş aralıkları yapabilen ve temiz çıkarabilen bir öğrenci bu türde disonans aralıkları da yapabilir. Sadece doğru bir yaklaşım biçimi gerekmektedir.”⁶

Öğrenciye özellikle zor tınlar içeren seslerdeki öğretmen yaklaşımının çok önemli olduğu anlaşılmıştır. Yapamadığı zaman öğrenciye aşırı yüklenmenin ters ve

⁴ Bir sekizli içinde belirli bir sırayla tam ve yarım perdelerden oluşan dizi.

⁵ Müzikte seslerin uyumsuzluğu.

⁶ Hacıev, Paraşkev, Temel Müzik Teorisi, 1. Baskı, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2016. s.17.

yıkıcı sonuçları olacağı anlaşıldığından öncelikle öğrencinin yapısı göz önüne alınarak yapıcı bir yaklaşım sergilenmesi gerektiği söylenebilir.

2.İLERİ KULAK EĞİTİMİ

Tek ve iki ses eğitimi tam olarak tamamlandıktan sonra sıradaki eğitim olan üç ses eğitime geçilmesi gerekmektedir. Özellikle iki ses çalışmalarından daha kolay olduğu düşünülmektedir. İki seste sadece aralıklar bulunduğundan dolayı bir miktar duyumsal farklılık yaratabilir. Teknik bağlamda kulak eğitimi alan kişinin müzikal teori seviyesinin düşük olabileceğinden dolayı Majör veya minör aralık tanıtılmaması sonucunda zorlanılma olasılığı vardır. Fakat üç ses eğitiminde yine teorik olarak akorlar devreye girip tam anlamı ile Majör ve minör tınlar kesin olarak açığa çıkmaktadır.

“Tımsal bütünlüğün ilk olarak sağlandığı üç ses kulak eğitiminde önce minör kök akorların başlanması öğrenciye büyük rahatlık sağlamaktadır. Özellikle ilk iki notanın bir birine yakınlığı sebebi ile öğrenci tarafından kolay algılanabildiği incelenmiştir.”⁷

Yine kromatik çalışma ile yapılması uygun görülen bu üç ses eğitiminin ilk örneği aşağıda verilmiştir.

Örnek 7. Minör akorlar

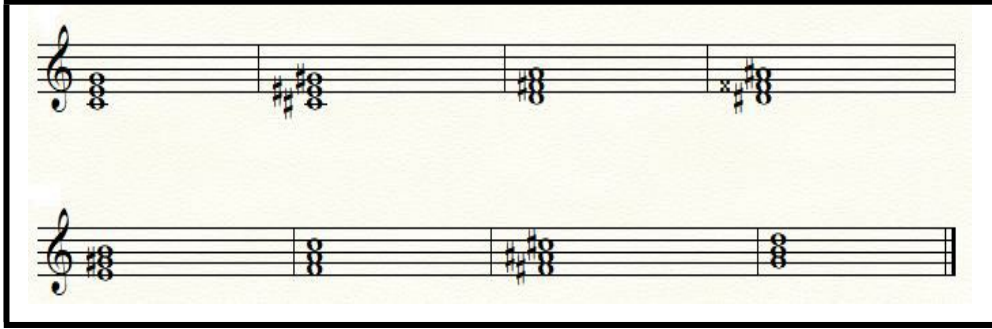
Örnekten de anlaşılacağı üzere, her ses üzerinde minör akor kurularak öğrenciye ilk çalışmada ağır bir şekilde tekrar ettirilmelidir. İlk zaman yapılan çalışmalarda öğrenci, en üstteki sesi bir miktar pes çıkarma olasılığına sahiptir. Bu durumun yaşanması sırasında öğretmenin başlarda yardımcı olmak adına sadece üst notayı basarak öğrencinin çıkardığı sesi düzeltmesi gerekebilir. Genellikle bu sorunun yaşanma olasılığı düşüktür fakat olması durumunda da açıklamadaki yöntem ilk çalışma zamanlarında uygulanabilir. Minör kromatik akor egzersizi bitiminden sonra aynı egzersiz tipinin majör akorlar üzerinde de uygulanması

⁷ Burden, Paul R-Byrd ve David, M. , *Methods For Effective Teaching (Edition 1st)*, 1.Baskı, Allyn and Bacon, 2002. s.32.

gerekmektedir. Majör akor örneği de aşağıda verilmiştir.

Örnek 8. Majör akorlar

Bu örnekteki egzersizin tamamlanmasından sonra da öğrenciye her iki egzersizin de olduğu ayrı bir kromatik üç ses egzersizi yaptırılabilir. Özellikle aradaki 3'lü aralığın değişimi kaynaklı bu egzersiz sayesinde öğrencinin ince detayları duyabilmesi sağlanmaktadır. Do minör ve Do Majör akorların ardı ardına çalınması veya aynı yöntemin benzeri şekilde başka tonlarda uygulanması sonucunda tonalite kavramı teorik açıdan öğrenilmeden tınısal açıdan benimsetilebilir.

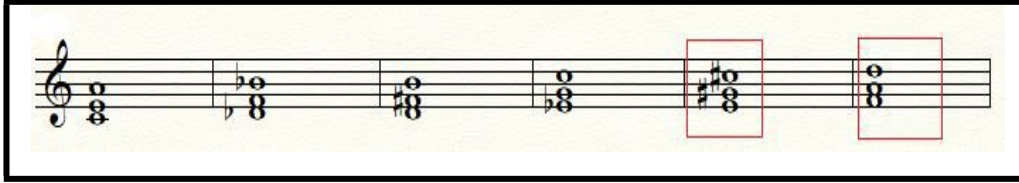
Örnek 9. Kromatik hareket ile değişen minör ve majör akorlar

Üstteki örnekte, öncelikle minör ve hemen ardından Majör akor 3'lü kromatik olarak ileri hareket ile değiştirilerek gösterilmiştir. Özellikle ara sesin gelişimi ve kolay algılanabilmesi için bu egzersizin çalışılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Genel olarak kök akorlar bittikten sonra çevrim akorların çalışmasına geçilebilir. Öncelikle 1. çevrim akorların minör ve majörlerinin önce ayrı sıra ile sonra bir önceki egzersizdeki gibi çalışılması gerekmektedir. Özellikle kök akorun duyulması kolay olduğundan dolayı çevrim akorlarda bir miktar sorun yaşanması doğal bir durumdur. İlk minör akor olarak La minör 1. çevrim akorla başlanmasının doğru bir çalışma olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda akor çevrimlerinden dolayı ses çerçevesinin daralacağı da unutulmamalıdır. Do – İnce Do arasında belirli sayıda çevrim akor oluşturulabileceği için sadece çevrim akorlar

kapsamında çalışılan ses aralığı bir miktar daha geniş tutulabilir. Örnek vermek gerekirse Do – Mi – La seslerinden oluşan ilk akordan Fa – La – İnce Re seslerine kadar öğrencinin nazal yapısı da dikkate alınarak çıkılabilir ve aynı zamanda Kalın La – Do# - Fa# seslerine kadar da inilebilir. Aşağıda çalışma örnekleri verilmiştir.

Örnek 10. Minör çevrim akorlar

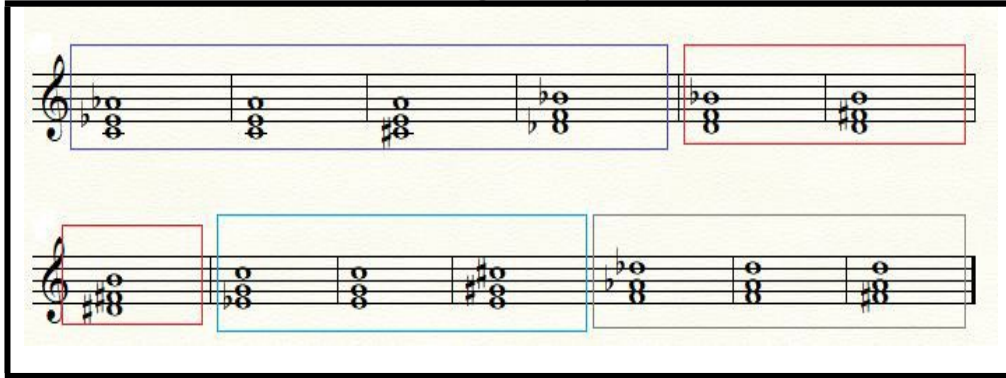
Örnekte çalışmanın şekli ile ilgili bir yöntem gösterilmiş, çalışma ses alanının dışına çıkan akorlar kırmızı kutu içine alınmıştır. Özellikle aşırı tiz sesler olmasa da öğrencinin çalışma alanının dışında sesler olduğundan dolayı, nazal sistemin zorlanması durumunda bu ince sesler içeren akorlar çalışmaya dahil edilmeyebilir. Zorlama yapılması durumunda ses tellerinde nodül veya çatlaklar oluşma olasılığından dolayı dikkat ile takip edilmeli, öğrencide zorlanma görüldüğünde sadece çalışılan alan ile sınırlı kalınmalıdır.

Örnek 11. Majör çevrim akorlar

Yeni örnekte bir önceki minör egzersizin Majör hale getirilmiş şekli görülmektedir. Ses alanı dışına çıkan akor kutu içerisinde belirtilmiştir. Bu iki egzersiz bittikten hemen sonra aynı tipte iki egzersizin karışımından oluşan ve önce orta ile ince sesin, daha sonra da kök sesin değişmesi ile oluşturulan bir sonraki egzersize geçilmelidir. Bu iki egzersiz tipinin birleşimi ile öğrencinin tüm sesleri birbirinden ayırması sağlandığı gibi aynı zamanda dört seslere de hazırlık yapılmış olacaktır.

Örnek 12. Kromatik hareket ile değişen majör ve minör çevrim akorlar.

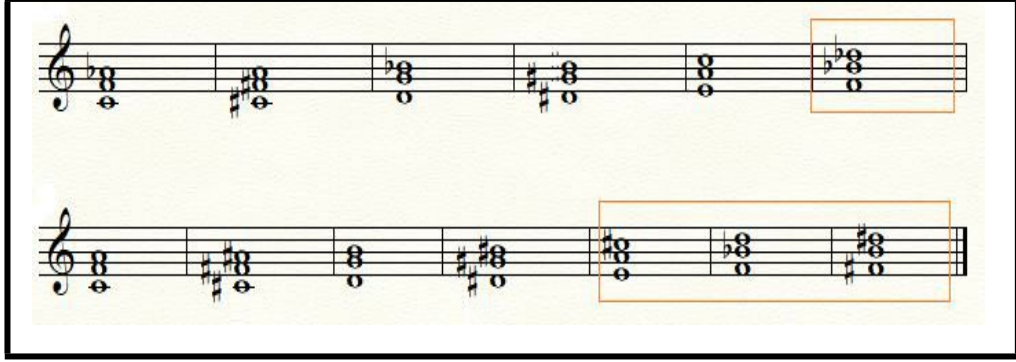

Yukarıdaki örnekte ses alanlarının bütünlüğü kapsamında aralıklar belirli armonilere bağlı olarak sadece belirtmek amacı ile kutular içine alınmıştır.

“Özellikle bu egzersizde de ince Re sesi bulunduğundan dolayı dikkatli olunması gerekmektedir. Çevrim akorların geniş yapılarından dolayı sadece sesi geniş ve ince olan öğrencilerin bu seslere çıkması önerilmektedir. 1. Çevrim karışık egzersizlerden sonra doğrudan 2. çevrim egzersizler ile de benzer bir çalışma yapılmasının faydalı olacağı görülmüştür.”⁸

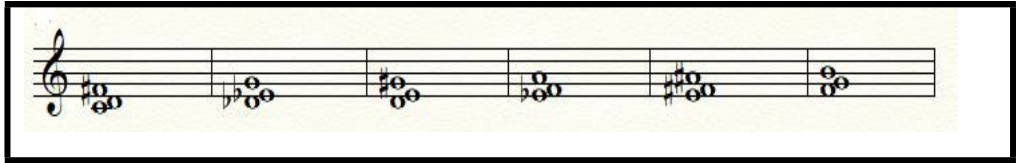
2. çevrim egzersizler de yine geniş ses alanları dışına çıkılabileceğinden dolayı dikkatli olunmalıdır. Sıradaki egzersiz tipinde de aynı şekilde minör nitelikteki akorlar ile başlanılarak sırası ile Majör ve karışık şekilde uygulanabilir. Özellikle yapısal olarak birbirine benzediğinden dolayı bu iki tipteki akorsal tınların ortak özelliği, kalın ve ince seslerinin minör ve Majör 6’lı olarak kullanılmasıdır. Bu ortak özellikten dolayı öğretmenin dikkat etmesi gereken yapının orta ses yani akor 4’lüsü olduğuna dikkat çekilmelidir. Entonasyon sorunu yaşanması durumunda sadece orta ses (akor 4’lüsü) tınlatılarak öğrenciye başlarda yardımcı olunabilir.

⁸ Tarman, Süleyman, *Müzik Eğitiminin Temelleri*, 2. Baskı, Sözkesen Matbaası, Ankara, 2006. s.47.

Örnek 13. 2. Çevrim minör ve majör akorlar

Yukarıdaki örnekte 2. çevrim akorların öncelikle minör ve sonra Majör nitelikleri ile nasıl çalışılabileceği gösterilmiştir. İnci formlarının da kullanılması gerekmektedir. Kutular içerisine alınan ve özellikle Majör nitelikte 2. çevrim örneğinde mümkün olduğunca ince seslere çıkılmaması tavsiye edilmektedir. Fakat öğrencinin yapabilmesi durumunda bu örneklerde gösterilen akorlar da kullanılabilir.

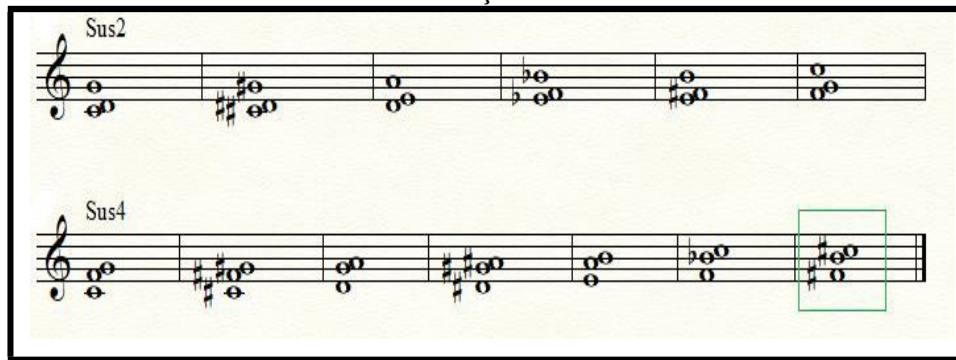
Bu çalışmaların tamamlanmasından sonra yine üç ses üzerinde dominant etkisinin güçlü olarak hissedilebileceği fakat aynı zamanda öğrencilerin zorlandığı akor tiplerinden birisi olan 3. çevrim V7 akorunun çalışmasına geçilebilir. Bu çalışma sırasında mümkün olduğunca dikkatli davranılmalıdır. Özellikle duyumsal açıdan konsonans⁹ fakat aynı zamanda müziğe yeni başlayan kişiler için disonans etkisi yaratabilecek bir akor türü olduğundan dolayı özellikle akorların kalın ve orta notaları dikkatle çalıştırılmalıdır. İki sesteki diyatonik çalışmanın faydası bu çalışmada görülebilir. Aşağıda akor örnekleri verilmiştir.

Örnek 14. 3. Çevrim V7 akorları

⁹ Müzikte kulağa hoş gelen yumuşak sesler.

Örnekte de görüldüğü gibi iki ses üzerinde diyatonik çalışmanın aslında üç ses üzerinde gelişmiş bir çeşidinin kullanıldığı gözlemlenmektedir. Öğrencinin zorlanması durumunda ona iki ses diyatonik egzersiz tekrarlatılarak bu çalışmaya alışması sağlanabilir. Özellikle bu akorlar bittikten sonra son üç sesli akorlar olan Sus4 – Sus2 (Basamak akorları) çalıştırılabilir. Fakat basamak akorların tınısı aynı zamanda çözümsel duyulduğundan dolayı hata payı da oldukça fazladır. Genellikle öğrencilerin Majör akor verme eğilimi gösterdiği gözlemlenmiştir.

Örnek 15. Kromatik çıkıcı basamak akorları.

Örnekte Sus2 ve Sus4 olarak şifrelendirilen basamak akorların kromatik halleri ile ne şekilde çalışılabileceği gösterilmiştir. Sus4 akorlarda bir akor kutu içerisine ses aralığı dışına çıkmasından dolayı alınmıştır.

Tüm bu çalışmalar bittikten sonra öğrenci ile birlikte bu çalışmaların tümünün karışık bir şekilde yapılması gerekmektedir. Özellikle de Majör ve minör nitelikteki kök ile çevrim akorlar çalıştırılırken öğrencinin bir miktar serbest bırakılarak öneriden kaçınılması gerektiği düşünülmektedir. Böylece çalıştırılan adayın daha güvenli sesleri vermesi sağlanabilir. Aynı zamanda arada Sus4 ve Sus2 akorlarının sorulmasından önce dikkatini vermesi gerektiği uyarısı yapılabilir. Böylece tınısal olarak Tam 4'lü ve Tam 5'liden oluşan bu akorlar aralarda sorulduğunda uyarıcı nitelik taşıdığı zihnine tınısal olarak yerleştirilebilir. Aynı zamanda üç seslerin tamamlanmasından sonra tek, iki ve üç sesler karışık olarak alıştırmada öğrenci ile çalışılmalıdır. Bu çalışmanın yapılmasındaki amaç, öğrencinin doğrudan sesleri ayırt edebilmesini sağlamaya çalışmaktır. Böylece tınısal bakımdan zihinde algı kapasitesi artarak dört sesli akorlara hazırlık çalışması yapılmış olacaktır.

En son olarak kromatik çalışmaların sonucusu olarak dört sesli Majör-minör 7'li, Dominant (V) 7'li akorlar ile Eksik (diminished) 7'li akorların çalıştırılması gereklidir. Akorların çok geniş olmasından dolayı ses aralığı göz önüne alındığında bu çalışmada süre uzun fakat çalışma alanı oldukça kısadır. Özellikle çalışmanın geliştirilmesi amaçlanması durumunda ince seslere çıkmak

yerine orta Do notasından minör 3'lüye kadar inilebileceği önerilmektedir. Özellikle boğaz yapısı ve çalışılan ortalama yaş göz önüne alındığında ince seslere göre kalın seslerin tercih edilmesinin doğru bir karar olacağı düşünülmüştür. Bu çalışmaya başlarken V7'li akorlar ile başlanmasının doğru olacağı düşünülmektedir. Hem tınısal bakımdan Majör etkisi hem de kalın-ince seslerin birbirine oranından dolayı daha kolay algılanabileceği hesaplanmıştır.

Örnek 16. Kromatik çıkıcı dominant 7'li (V7) akorlar.

The image shows two musical staves. The top staff is titled "Dominant 7'li (V7)" and shows a sequence of six chords: C7, F7, G7, C7, F7, and C7. The bottom staff is titled "Minör 7'li (Kök Formu)" and shows a sequence of six chords: C7, F7, G7, C7, F7, and C7. The chords are written in treble clef with a key signature of one flat (Bb).

Yukarıdaki örnekte öncelikle Dominant 7'li akorların kalın La sesinden başlayarak ilerleyişi gösterilmiştir. Özellikle çalışma alanı dışına çıkılmasının çok incelere çıkmamaya çalışmaktan dolayı olduğunu belirtmek gerekmektedir. Akorlar örnekte de görüldüğü gibi geniş yapıda olduklarından dolayı çok ince seslere çıkabilme potansiyeline sahiptir. Fakat yaş ortalamasının yine bu durumda devreye girmesinden dolayı çalışma alanının kalınlardan başlaması uygun görülmüştür. Diğer örnekte ise minör 7'li formunda akorlar gösterilmiştir. V7'li akorların çalışılmasından sonra minör 7'li akorların çalışılmasına geçilmelidir. Bu iki nitelikli akorların en son olarak karışık çalışılması gerekmektedir.

Öğrenci tamamen hazır olduktan sonra, sıradaki akorlar Majör 7'li ve Eksik 7'li nitelikteki akorlardır. Majör 7'li akorların verilmesi sırasında karşılaşılabilecek en büyük sorun öğrencinin Dominant 7'li akoru vermesidir. Bunun sebebi akor içerisindeki 7'li aralığın doğru algılanamamasıdır. Yardımcı olmak adına çalışma başlarında öğrencinin hata yaptığı sırada akorun ince sesi ayrı tınlatılarak düzeltilmesi sağlanmalıdır. Aynı zamanda sesi düzelttikten sonra öğrenciden tekrar vermesi istenilmeli, hatanın tekrar etmesi durumunda öğrenciye tekrar aynı yöntem uygulanmalıdır. Aynı zamanda öğrenciye verdiği hatalı akor duyurulmalı ve ondan istenenin aslında bu olmadığı, istenilen akorun tekrar tınlatılarak iyi dinlemesi gerektiği uyarısı yapılmalıdır.

Örnek 17. Majör 7'li ve eksik 7'li akorlar.

The image displays two musical staves. The top staff is titled "Majör 7'li Akorlar" and shows six chords in a sequence: C major 7, F major 7, G major 7, C major 7, F major 7, and G major 7. The bottom staff is titled "Eksik 7'li Akorlar" and shows six chords in a sequence: C minor 7, F minor 7, G minor 7, C minor 7, F minor 7, and G minor 7. The final chord in the top staff, G major 7, is highlighted with a green rectangular box.

“Örnekte öncelikle Majör 7’li akorlar sonrasında da Eksik 7’li akorlar kromatik bir dizilim ile birlikte verilmiştir.”¹⁰ Majör 7’li örneğindeki son akor egzersizi Do# sesinden dolayı kutu içine alınarak dikkat çekilmek istenmiştir. Dört sesli akor formlarının tamamen bitirilmesinden sonra sadece bu akor formu yine karışık olarak öğrenciye çalıştırılmalıdır. Bu çalışmada tamamlandıktan sonra en baştan başlanarak periyodik dersler ile tüm program pekişinceye kadar her derste sırası ile tek, iki, üç ve dört sesler karışık olarak sorulmalı, her ses tipi değişmeden önce öğrenciye kaç seslere geçildiği ile ilgili bilgi verilmelidir.

4. SONUÇ

Yukarıda da örnekler ile anlatılmak istenen kulak eğitiminin temellerini oluşturan ses algılama süreci, tüm dünya da müzik seven ve müzikle ilgili gerek profesyonel gerekse hobi olarak ilgilenmek isteyen tüm kişilerin alması gereken bir eğitim olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Özellikle seslerin duyulmasının enstrüman çalan kişiler açısından ve şarkı söyleyen kişiler yönünden tam ve doğru bir şekilde duyulması, dinleyici önünde oldukça önemlidir. Farklı bir bakış açısı ile, müziği sadece kendisi için yapan kişilerin dahil edilmesi düşünüldüğünde yine öncelikle kişisel tatmin duygusunun oluşmasına olanak sağlayabilecek olan kulak eğitimi, müzik ile uğraşan herkes ve her yaş için gereksinim haline gelmiştir. Gerek anlatılan çalışma yöntemlerinden gerekse kaynaklarda adı geçen kişilerin sözlerinden alıntılardan yola çıkılarak, bilimin nasıl en ince detaylarına kadar her şeyi incelemesi ve bir açıklık getirmesi gibi müzik ile ilgilenen tüm kişilerin de müziği oluşturabilmek için en temel yapı taşı olan kulak eğitimi alması gerektiği ortadadır.

¹⁰ Akyol, Serhat, *Ünitelerle Müzik Teorisi*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2017. s.74.

Aynı zamanda günümüzde kulak eğitiminin müzik kurumlarında uygulamasına katkı sağlayabileceği düşünülen bu çalışma sayesinde, teorik açıdan eğitimi veren kişiye de bir tür kılavuz niteliği taşıyabileceği düşünülmektedir. Örneklerde özellikle çalışmanın konusu gereği sadece ses eğitimi üzerinde incelemeler yapılmıştır. Bu sebep ile ritimsel dokulara ve melodik motiflere yer verilmemiştir fakat bu iki kulak eğitim unsuruna en büyük hazırlık aşaması olan ses eğitiminin temelleri ile ilgili önemli olduğu düşünülen bir yöntemden bahsedilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akyol, Serhat, *Ünitelerle Müzik Teorisi*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2017.
Arnold, Schoenberg, *Theory of Harmony*, Univ of California Pr, 2010.
Burden, Paul R-Byrd ve David, M. , *Methods For Effective Teaching (Edition1st)*. Allyn and Bacon, 2002.
Egemen, Hüseyin, *Sistematik Solfej Öğretimi*, Bemol Yayıncılık, İstanbul, 2003.
Hacıev, Paraşkev, *Temel Müzik Teorisi*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2016.
Radley, Roberta, *Ear Training Book*, Sher Music, California 2009.
Tarman, Süleyman, *Müzik Eğitiminin Temelleri*, Sözkese Matbaası, Ankara, 2006.
Yavuzoğlu, Nail, *Kulak Eğitimi-1 ve Günlük Teknik Çalışmalar*, İnkılap Kitabevi İstanbul, 2010.
_____, *Uygulamalı Müzik Teorisi -2* , İnkılap Kitabevi İstanbul, 2011.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Lenny Pietrolata (network article)
[https://music.tutsplus.com/articles/hear-more-basic-ear-training-for-musicians--cms-20629\(09.05.2014\)](https://music.tutsplus.com/articles/hear-more-basic-ear-training-for-musicians--cms-20629(09.05.2014)).
Dave Douglas (network article)
[https://greenleafmusic.com/the-practice-of-ear-training/\(07.07.2008\)](https://greenleafmusic.com/the-practice-of-ear-training/(07.07.2008)).
Kullanılan örneklerin hazırlanması ve hazır şablonlar
<https://www.finalemusic.com/finale V25>